

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ
Ш.Ш.УӘЛИХАНОВ АТЫНДАҒЫ ТАРИХ
ЖӘНЕ ЭТНОЛОГИЯ ИНСТИТУТЫ

«EDU.E-HISTORY.KZ» ЭЛЕКТРОНДЫҚ ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

№ 4(24) қазан-желтоқсан 2020
ISSN 2710-3994

Бас редактор:
Қабылдинов Зиябек Ермұқанұлы

Редакциялық алқа:

Абашиин Сергей Николаевич – тарих ғылымдарының докторы, профессор, Санкт-Петербургтегі Еуропа университеті (Ресей)
Абдырахманов Толобек Абылович – тарих ғылымдарының докторы, профессор, И. Арабаев атындағы Қызыл мемлекеттік университетінің ректоры. (Қырғызстан)
Аяған Бүркітбай Ғелманұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ ҒК Мемлекет тарихы институты директорының орынбасары. (Қазақстан)
Әлімбаев Нұрсан – тарих ғылымдарының кандидаты, профессор, Қазақстан Республикасы Орталық мемлекеттік музейінің директоры. (Қазақстан)
Әбусейтова Меруерт Қуатқызы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корр.-мүшесі. ҚР БҒМ ҒК Р. Сүлейменов атындағы Шығыстану институтының «Тарихи материалдарды зерттеу» орталығының директоры. (Қазақстан)
Әбіл Еркін Аманжолұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ ҒК Мемлекет тарихы институтының директоры. (Қазақстан)
Голден Кэти Стромилл (Kathie Stromile Golden) – PhD, Миссисипи өңірлік мемлекеттік университеті (Mississippi Valley State University) (АҚШ)
Кәрібаев Берекет Бақытжанұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, «Қазақстан тарихы» кафедрасының меңгерушісі. (Қазақстан)
Қожамжарова Дария Пернешқызы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінің ректоры. (Қазақстан)
Кожирова Светлана Басиевна – саясаттану ғылымдарының докторы, профессор, Фудан Университетінің Қытай және Орталық Азияны зерттеу орталығының мен «Астана» ХҒК бірлескен директоры (Қазақстан)
Козодой Виктор Иванович – тарих ғылымдарының докторы, профессор. (Ресей)
Көкебаева Гүлжауһар Какенқызы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты (Қазақстан)
Көмеков Болат Ешмұхамедұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Халықаралық қыпшақтану институтының директоры, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры. (Қазақстан)
Матыжанов Кенжесхан Ісләмжанұлы – филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корр.-мүшесі, М.О. Әуезов атындағы әдебиет және өнер институтының директоры. (Қазақстан)
Моррисон Александр (Morrison Alexander) – PhD, профессор Оксфордского университета (Великобритания)
Муртазаева Рахборхон Хамидқызы – тарих ғылымдарының докторы, Мирзо Ұлықбек атындағы Өзбекстан ұлттық университеті «Өзбекстан тарихы» кафедрасының профессоры. (Өзбекстан)
Панто Дмитрий (Panto Dmitri) – PhD доктор, Гданьск қаласындағы Екінші дүниежүзілік соғыс мұражайының ғылыми қызметкері. (Польша)
Римантас Желвис (Želvys Rimantas) – тарих ғылымдарының докторы, профессор, Вильнюс педагогикалық университеті (Литва)
Самашев Зайнолла Самашұлы – археолог, тарих ғылымдарының докторы, профессор, Герман археология институтының корр.-мүшесі. ҚР БҒМ ҒК Ә. Марғұлан атындағы Археология институты. (Қазақстан)
Сайлан Болат Санабайұлы – тарих ғылымдарының докторы, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті. (Қазақстан)
Смағұлов Оразақ Смағұлұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Балон ғылым академиясының корр.-мүшесі, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы сыйлықтың лауреаты, ғылым мен техниканың еңбек сіңірген қайраткері, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Сыдықов Ерлан Бәттайұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің ректоры. (Қазақстан)
Таймағамбетов Жәкен Қожасметұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, ҚР Ұлттық музейі. (Қазақстан)

Жауапты редактор:
Қаипбаева Айнагүл Толғанбайқызы
Ғылыми редактор:
Қозыбаева Махаббат Мәлікқызы
Редактор:
Кубеев Рустем Жаулыбайұлы
Жауапты хатшы:
Қоңқабаева Арайлым
Техникалық хатшы:
Хумарзах Алтынбек

Главный редактор:
Кабульдинов Зиябек Ермуханович

Редакционная коллегия:

Абашиин Сергей Николаевич – доктор исторических наук, профессор, Европейский университет в Санкт-Петербурге (Россия)
 Абдырахманов Толобек Абылович – доктор исторических наук, профессор, ректор Кыргызского государственного университета им. И. Арабаева (Кыргызстан)
 Алимбай Нурсан – кандидат исторических наук, профессор, директор Центрального государственного музея Республики Казахстан (Казахстан)
 Абусеитова Меруерт Хуатовна – доктор исторических наук, профессор, чл.-корр. НАН РК, директор Республиканского центра по изучению исторических материалов Института востоковедения имени Р.Б. Сулейменова (Казахстан)
 Абиля Еркин Аманжолович – доктор исторических наук, профессор, директор Института истории государства КН МОН РК (Казахстан)
 Аяган Буркитбай Гелманович – доктор исторических наук, профессор, заместитель директора Института истории государства КН МОН РК (Казахстан)
 Голден Кэти Стромилл (Kathie Stromile Golden) – PhD, Государственный университет долины Миссисипи (Mississippi Valley State University) (США)
 Исмагулов Оразак Исмагулович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, член-корр. Болонской академии наук, лауреат премии им. Ч.Ч. Валиханова, заслуженный деятель науки и техники, профессор Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева (г. Нур-Султан, Казахстан)
 Карибаев Берекет Бахытжанович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, заведующий кафедрой истории Казахстана, Казахский национальный университет им. аль-Фараби (Казахстан)
 Кожамжарова Дария Пернеишовна – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, ректор Южно-Казахстанского университета им. М.Ауэзова (Казахстан)
 Кожирова Светлана Басиевна – доктор политических наук, профессор, содиректор Центра исследования Китая и Центральной Азии Фуданьского Университета и МНК «Астана», руководитель Центра китайских и азиатских исследований (Казахстан)
 Козодой Виктор Иванович – доктор исторических наук, профессор (Россия)
 Кокебаева Гульжаухар Какеновна – доктор исторических наук, профессор, главный научный сотрудник Института истории и этнологии им. Ч.Ч.Валиханова КН МОН РК (Казахстан)
 Кумек Болат Ешмухамбетович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, директор Международного института кипчаковедения Казахского национального университета имени аль-Фараби, профессор Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева (Казахстан)
 Матыжанов Кенжесхан Слямжанович – доктор филологических наук, профессор, чл.-корр. НАН РК, директор Института литературы и искусства им. М. Ауэзова (Казахстан)
 Моррисон Александр (Morrison Alexander) – PhD, профессор Оксфордского университета (Великобритания) Муртазаева Рахборхон Хамидовна – доктор исторических наук, профессор кафедры «Истории Узбекистана» Национального университета Узбекистана имени Мирзо Улугбека. (Узбекистан)
 Панто Дмитрий (Panto Dmitri) – доктор PhD, профессор, главный специалист научного отдела Музея Второй мировой войны г. Гданьска (Польша)
 Римантас Желвис (Želvys Rimantas) – доктор педагогических наук, профессор, Вильнюсский педагогический университет (Литва)
 Самашев Зайнолла Самашевич – археолог, доктор исторических наук, профессор, чл.-корр. Германского археологического института. Институт археологии им. А.Маргулана КН МОН РК (Казахстан)
 Сайлан Болат Санабаевич – доктор исторических наук, Казахский национальный университет им. аль-Фараби (Казахстан)
 Сыдыков Ерлан Батташевич – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, ректор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Казахстан)
 Таймагамбетов Жакен Кожакметович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, Национальный музей РК (Казахстан)

Ответственный редактор:
Каипбаева Айнагуль Толганбаевна
Научный редактор:
Козыбаева Махаббат Маликовна
Редактор:
Кубеев Рустем Джаулыбайулы
Ответственный секретарь:
Конкабаева Арайлым Нурболатовна
Технический секретарь:
Хумарзах Алтынбек

Editor-In-Chief:

Kabuldinov Ziabek Ermukhanovich

Members of editorial board:

Abashin Sergei Nikolaevich – Doctor of Historical Sciences, Professor, European University at St. Petersburg (Russia)
 Abdyrakhmanov Tolobek Abylovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Rector of I. Arabaev Kyrgyz State University (Kyrgyzstan)

Alimbay Nursan – Candidate of Historical Sciences, Professor, Director of the Central State Museum of the Republic of Kazakhstan (Kazakhstan)

Abusseitova Meruert Khuatovna – Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of the NAS RK, Director of the Republican Center for the Study of Historical Materials at R.B. Suleimenov Institute of Oriental Studies (Kazakhstan)

Abil Yerkin Amanzholovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Director of the Institute of History of the State CS MES RK (Kazakhstan)

Ayagan Burkitbai Gelmanovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Deputy Director of the Institute of History of the State CS MES RK (Kazakhstan)

Golden Kathie Stromile – PhD, Mississippi Valley State University (USA)

Ismagulov Orazak Ismagulovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Corresponding Member of Bologna Academy of Sciences, winner of Ch.Ch. Valikhanov Award, Honored Worker of Science and Technology, Professor of L.N. Gumilyov University (Kazakhstan)

Karibayev Bereket Bakhytzhonovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Head of the Department of History of Kazakhstan, Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)

Kozhamzharova Daria Perneshovna – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the NAS of the Republic of Kazakhstan, rector of the M. Auezov South Kazakhstan University (Kazakhstan)

Kozhirova Svetlana Bassieva – Doctor of Political Science, Professor, Co-Director of the Center for the Study of China and Central Asia of Fudan University and the International Scientific Complex of the National Company "Astana", Head of the Center for Chinese and Asian Studies (Kazakhstan)

Kozodoi Viktor Ivanovich – Doctor of Historical Sciences, Professor (Russia)

Kokebayeva Gulzhaukar Kakenovna – Doctor of Historical Sciences, Professor, chief researcher at Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology CS MES RK (Kazakhstan)

Kumekov Bolat Eshmukhambetovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Director of the International Institute of Kipchak Studies of the Al-Farabi Kazakh National University, Professor at L.N. Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan)

Matyzhanov Kenzhekhan Slyamzhanovich – Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the NAS RK, Director of M. Auezov Institute of Literature and Art (Kazakhstan)

Morrison Alexander – PhD, Professor, University of Oxford (UK)

Murtazayeva Rakhborkhon Khamidovna – doctor of Historical Sciences, Professor at the Department of «History of Uzbekistan» of Mirzo Ulugbek National University of Uzbekistan. (Uzbekistan)

Panto Dmitri – PhD, researcher at the Museum of the Second World War in Gdansk (Poland)

Rimantas Želvys – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vilnius Pedagogical University (Lithuania)

Samashev Zainolla Samashevich – archaeologist, Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of German Archaeological Institute. A. Marghulan Institute of Archeology CS MES RK (Kazakhstan)

Sailan Bolat Sanabayevich – Doctor of Historical Sciences, Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)

Sydykov Erlan Battashevich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Rector of L.N. Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan)

Taimagambetov Zhaken Kozhakhmetovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, National Museum of the Republic of Kazakhstan (Kazakhstan)

Executive Editor:

Kaipbayeva Ainagul Tolganbayevna

Scientific Editor:

Kozybayeva Makhabbat Malikovna

Editor:

Kubeyev Rustem Dzhaulybayevich

Executive Secretary

Konkabayeva Arailym Nurbolatovna

Technical secretary:

Khumarzak Altynbek

ҒТАХР / МРНТИ / IRSTI 03.20.

ҚАЗАҚСТАНДЫҚТАРДЫҢ «БӘРІ ДЕ МАЙДАНҒА, БӘРІ ДЕ ЖЕҢІС ҮШІН!» ҰРАНЫМЕН ЖЕҢІСКЕ ҚОСҚАН ҮЛЕСІ (Жамбыл облысының мысалында)

Қали А.Н.

Магистр Ш. Уәлиханов ат. Тарих және этнология институтының кіші ғылыми қызметкері

Аңдатпа. *Kipicne.* Мақалада 1941–1945 жылдардағы соғыс, сол тұстағы біртұтас мызғымас Кеңестер Одағы аталған алып мемлекет үшін ғана емес, оның құрамындағы Қазақ кеңестік республикасы (ҚазКСР) үшін де тарихи кезең болғандығы қарастырылады. Бүкіл Қазақстан халқымен бірге облыс жұртшылығы да осынау ауыр сынды абыроймен көтере алды. Соғыстың алғашқы күнінен бастап-ақ облыста халық шаруашылығын майдан талабына қарай бейімдеу қолға алынды. Сөйтіп барлық өнеркәсіп, ауылшаруашылық және т.б. толықтай «Бәрі де майданға, бәрі де жеңіс үшін!» деген ұранмен майданға үлес қосуға жұмылдырылды. Мақалада көтерілген мәселелер Жамбыл облыстық мемлекеттік архиві құжаттары негізінде баяндалады. Мақала №АР05132125 «Қазақстанның ұлттық әскери құрамалары соғыс майдандарында (1941-1945 жж.)» жобасы аясында жазылды.

Түйін сөздер: Қазақ кеңестік социалистік республикасы, Ұлы Отан соғысы, тарих, Жамбыл облысы, майдан

ВКЛАД КАЗАХСТАНЦЕВ В ДОСТИЖЕНИЕ ПОБЕДЫ ПОД ДЕВИЗОМ «ВСЕ ДЛЯ ФРОНТА, ВСЕ ДЛЯ ПОБЕДЫ!» (На примере Жамбылской области)

Кали А. Н.

Магистр истории, Младший научный сотрудник Института истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова

Аннотация. *Введение.* В статье проводится тезис о том, что война 1941-1945 гг. стала исторической вехой не только для могучего государства под названием СССР, но и для Казахстана, входившего в его состав. Вместе с народом Казахстана и население Жамбылской области с честью выдержало это испытание. С первых дней войны в области была осуществлена перестройка народного хозяйства согласно требованиям военного времени. Таким образом вся экономика, промышленность и сельское хозяйство было мобилизовано на помощь фронту под девизом «Все для фронта, все для Победы!». Проблемы, изложенные в статье, освещены на основе материалов Жамбылского областного государственного архива.

Статья написана в рамках проекта № АР05132125 «национальные воинские формирования Казахстана на фронтах войны (1941-1945 гг.)».

Ключевые слова: Великая Отечественная война, Казахская ССР, фронт, история, Жамбылская область, мужество, народ, победа

CONTRIBUTION OF KAZAKHSTANIS TO ACHIEVING VICTORY UNDER THE MOTTO «EVERYTHING FOR THE FRONT, EVERYTHING FOR VICTORY!» (ON THE EXAMPLE OF ZHAMBYL REGION)

Kali A.N.

Master of historical Sciences.CH. Valikhanov Institute of history and ethnology.

Abstract. *Introduction.* the article presents the thesis that the war of 1941-1945 was a historical milestone not only for the mighty state called the USSR, but also for Kazakhstan, which was part of it. Together with the people of Kazakhstan, the population of Zhambyl region passed this test with honor. From the first days of the war in the region was carried out the restructuring of the national economy in accordance with the requirements of wartime. Thus, the entire economy, industry and agriculture were mobilized to help the front under the motto «Everything for the front, everything for Victory!». The problems described in the article are covered on the basis of materials from the Zhambyl regional state archive.

The article was written in the framework of the project no. AP05132125 «national military formations of Kazakhstan on the war fronts (1941-1945)».

Keywords: Great Patriotic war, Kazakh SSR, front, history, Zhambyl region, courage, people, victory.

Кіріспе

Екінші дүниежүзілік соғыстың Кеңестер Одағы үшін 1941-1945 жж. Ұлы Отан соғысы деп аталатын кезеңінде жауға қарсы күресу үшін бүкіл халық тізе біріктірді, бір кісідей жаппай жұмылып, майдан және тылдағы еңбек алаңында ғажайып ерлік көрсетті. Ұлы Жеңісті жақындатуға қазақстандықтар да зор үлесін қосты. Алғашқы сәттен бастап ақ отандастарымыз ерікті түрде майданға аттанды. Майдан далаларында 1,2 миллион қазақстандық, яғни әрбір төртінші жерлесіміз жауға қарсы соғысса, Қазақстан майданның қуатты арсеналына айналды. Мысалға, 1939 ж. халық санағы бойынша Қазақстанның халқы 6.2 млн. адам болса, соғыс басталғанда 1.196.164 қазақстандық қару алып, Отан қорғауға аттанды. 170 мың Қазақстан азаматтары соғыс басталғанда әскер қатарында болды.

Солардың қатарында жамбылдықтар да бар. Мына дерекке тоқталар болсақ «облыстан майданға толық емес есеп бойынша 70 мыңнан астам адам әскерге шақырылған. Олардың 15 429-ы майдан даласында опат болды, 17 639-ы хабарсыз кетті, ал 107-і тұтқыннан қайтпады, 36 260 жауынгер елге оралды. 270 жамбылдық қыз-келіншектер майдан даласындағы шайқастарға қатысты» (Жамбыл облысы Ұлы Отан соғысы жылдарында (1941-1945 жж.). Ғылыми-көпшілік басылым, 2015:584).

Қазақстандықтар өзге ұлт өкілдерімен иықтаса жүріп Мәскеу, Ленинград, Сталинград, Киев, Минск секілді көптеген қалаларды қорғады, Белоруссия мен Украинаны, Балтық елдері мен Еуропаны фашист басқыншыларынан азат етті. Сол қанмайда ерлігімен танылған 500-дей қазақстандық Кеңес Одағының батыры атанды, 100-ден астамы - Даңқ орденінің толық кавалері болды, ал төртеуі екі мәрте Кеңес Одағының батыры атағын алды. Жеңіс күнін жақындатқан әрбір қазақстандықтардың ерлігі мен есімін халық мәңгі жадынан шығармайды. Сондықтан олардың ерлік жолы мен Қазақстанның Жеңіске қосқан үлесін болашақ ұрпақтың санасына сіңіру өмір талабы.

Әдіснама мен әдістері

Мақаланы жазу барысында Ұлы Отан соғысы жылдарындағы қазақстандықтардың, оның Жамбыл облысы еңбеккерлерінің Жеңіске қосқан үлесі мен ерлігін талқылау мәселесіне қатысты тарих ғылымының танымал мамандарының зерттеулерінде көрініс тапқан өзекті мәселелер тұрғысынан зерделенді. Ұлы Отан соғысы тақырыбын толыққанды зерттеген атақты ғалымдар А. Нүсіпбеков, Ғ. Әбішев, Т. Балақаев, М. Қозыбаев, Н. Едігенов, Қ. Алдажұмановтардың еңбектері басшылыққа алынды. Жұмысты жазуда тарихи жүйелілік, тарихи салыстырмалылық, жазба деректерді зерттеу, деректерді талдау, құжаттарды саралау сияқты тарихи зерттеулердің дістүрлі әдістері қолданылды.

Деректік негізі

Деректік негізін Ұлы Отан соғысына қатысты Жамбыл облыстық мемлекеттік архивінің 282-қоры (Жамбыл облыстық партия комитеті) және 399-қорының (Жамбыл облысының атқару комитеті) материалдары құрайды.

Талқылау

Арада жетпіс бес жыл уақыт өтседе Ұлы Отан соғысы тақырыбы зерттеушілер назарынан тыс қалған емес. Олар өз зерттеулерінде сол майдан даласында қаламды қаруға айырбастаған ғалымдар, осы мәселе жөніндегі тарихнаманың негізін қалаған академик А. Нүсіпбековтың (Нусипбеков, 1949. Т.2:287-349; Нүсіпбеков, 1961:35-41), Ғ. Әбішевтің (3) соғыстан кейінгі жылдары жарық көрген еңбектерін басшылыққа алады. Отты жылдар шежіресін жазуда академик М.Қ. Қозыбаев елеулі үлес қосты. Автор өз еңбектерінде мол архив деректері негізде республика еңбекшілерінің тұтастай соғысқа жұмылдырылуы, ел экономикасын әскери жағдайға бейімдеуге, майданды қамтамасыз етуді тез арада жолға қойған және ұйымдастыра алған Қазақстан Компартиясының қызметін кешенді түрде қарастырады (Қозыбаев, 1964:364).

Ұлы Отан соғысы XX ғ. 50-80-ші жылдары зерттеушілердің басты тақырыбына айналған кезең болғандықтан жекелеген ғалымдардың еңбектерімен қатар бірнеше жинақтар дайындалды. Атап айтсақ, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих, археология және этнография институты мен КОКП ОК жанындағы Марксизм-ленинизм институтының Қазақ филиалы - Қазақстан КП ОК жанындағы Партия тарихы институты және Қазақ КСР Орталық мемлекеттік мұрағаты «Казахстан в период Великой Отечественной войны Советского Союза 1941-1945» атты екі томдық шығарады. Жинақтың бірінші кітабында құжаттар мен материалдардың басым көпшілігі республиканың майдандағы армия арсеналдарының біріне айналғанын, сондай-ақ қазақ, орыс және көп ұлтты Қазақстанның өзге ұлт өкілдерінің ерлігін көрсетеді (Казахстан в период Великой Отечественной войны Советского Союза 1941-1945. Т.1. Сборник документов и материалов, 1964:594). Оның жалғасы болып табылатын екінші томға Қазақстанның Ұлы Отан соғысының соңғы кезеңіне (1944-1945 жж.) қатысуын көрсететін құжаттар мен материалдар алғаш рет енгізілген (Т.2. Сб. док. и матер., 1967:526).

Ал 1968 ж. «Казахстан в Великой Отечественной войне: Очерки» атты екі шығарылымнан тұратын жинақ жарық көрді. Кітапта қазақстандықтардың Мәскеу түбіндегі шайқасқа, Сталинград шайқасына, Днепрден өту кезіндегі ұрыстарға, жау басып алған Кеңес жеріндегі партизандық қозғалысқа қатысуы көрсетілген. Онда республиканың өнеркәсібін, көлігі мен ауыл шаруашылығын әскери тұрғыда қайта құру, жұмысшы табының, колхозшы шаруалар мен интеллигенцияның жауды жеңуді, майданға, жауынгерлердің отбасыларына және босатылған аудандарға жан-жақты көмек көрсетуді қамтамасыз етудегі жанкешті ерліктері мен қайсалықтары туралы айтылады. Жинақта жаңа деректік материалдар, майданға қатысушылардың естеліктері, сондай-ақ мерзімді баспасөз бен әдеби шығарамалар пайдаланылған (Казахстан в Великой

Отечественной войне: Очерки / Вып.1., 1968:289). Соғыс жылдарындағы қазақстандық партизандар туралы Н. Едігеновтың редакциялық етуімен жарық көрген жинақта айтылады (Шла война народная: Партизаны Великой Отечественной – казахстанцы, 1985:320).

Ұлы Отан соғысы тақырыбына арналған іргелі зерттеулердің бірі М. Қозыбаевтың 1970 ж. жарық көрген «Казахстан – арсенал фронта» атты монографиялық еңбегінде 1941-1945 ж. республиканың халық шаруашылығын майдан талабына сай қайта құрудың қиындықтарымен қазақстандықтардың Жеңіске қосқан зор үлесін архив құжаттарымен дәйектейді (Қозыбаев, 1970:476).

Аталған еңбектермен қатар қазақстандықтардың Жеңіске қосқан үлесі туралы В.В. Басиннің (Басин, 1965:164), М. Қозыбаевтың «Ұлы ерлік» (Қозыбаев, 1980), Т. Балақаевтың (Балақаев, 1971:351), Н. Едігеновтың (Едыгенов, 1972:208), П.С. Беланның (Белан,) зерттеулерінде бұл тақырыпқа қатысты жаңа көзқарастар, соны пікірлер айтылады. Танымал ғалымдар Т.Б. Балақаев пен Қ.С. Алдажұмановтың «Қазақстан еңбекшілері майдан қызметінде (1941–1945 жж.)» атты іргелі монографиялық зерттеулерінде соғыс жылдарында Қазақстанда жасақталған әскери құрамалар мен дивизиялар, Отан қорғау қоры және оның жұмысы, республика еңбекшілерінің Кеңестер Одағының қорғанысына қосқан үлесі, майдан мен тылдағы ерліктері, сондай-ақ жау қолынан азат етілген аудандарға көрсетілген көмек туралы жазылған (Балақаев, Алдажұманов, 1985:320).

Айтылған еңбектер кеңестік кезеңде жазылғанымен өзінің архивтік мол тың деректерімен Қазақстан халқының ерлігін паш етуге арналғаны анық. Бұл мәселеге еліміз тәуелсіздік алған соң сыни көзқарас тұрғысынан қарастырған М.Қ. Қозыбаевтың (Қозыбаев, 1991:254; Қозыбаев, 1998:344; 1998:288; Қозыбаев, 2000:420), Н. Едігеновпен бірлескен авторлықта (Қозыбаев, Едыгенов, 1995:175), П.С. Беланның (Белан, 1995:336), Қ.С. Алдажұмановтың (Алдажұманов, Алдажұманов, 1997:16; Алдажұманов К., Анес Г., Валиханов Е., Кан Г. и др., 1998:410) және т.б. зерттеушілердің еңбектері тың тұжырымдарымен өте бағалы.

Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты ғалымдары республиканың өзге де зерттеушілерімен бірлесе отырып, академик М.Қ. Қозыбаевтың жетекшілігімен Жеңістің 50-жылдығына арнап қайтыс болған жауынгерлерге арналған «Боздақтар: Жинақтама томы» жаңа ізденістердің нәтижесі болып табылады (Книга Памяти Казахстана – Боздақтар, 1995:480). Бұл бастама облыстар бойынша қолдау тауып, әр облыстар бойынша жалғасын тапты.

Ал Жамбыл облысы еңбеккерлерінің соғыс жылдарындағы ерен ерліктері мен майданға қосқан зор үлесі туралы Ж.А. Аралбаевтың редакторлығымен дайындалған анықтамалықта (Джамбулская область. Краткий историко-географический и культурно-экономический справочник ..., 1970:), жергілікті зерттеуші-ғалым К. Рыспаев (Рыспаев, 2006:408), архивтанушы М. Рысдәулет (Рысдәулет, 2014:544) еңбектерінде қарастырылған. Академик М. Қойгелдиевтің ғылыми жетекшілігі және редакторлық етуімен Ұлы Жеңістің 70 жылдығына арнайы шығарылған жинақта Жамбыл облысы еңбеккерлерінің майданға қосқан үлесі мен тылдағы ерлік жолдары облыстық мемлекеттік архив материалдары мен соғыс жылдарындағы мерзімді басылымдар, сондай-ақ көзі тірі майдангер және тыл ардагерлерінің естеліктері тотастырылған ғылыми-көпшілік басылымда тың архив деректері берілген (Жамбыл облысы Ұлы Отан соғысы жылдарында (1941-1945 жж.). Ғылыми-көпшілік басылым, 2015:584.).

Нәтижесі

Ұлы Отан соғысы басталған күннен бастап Қазақстанның экономикасы мен халық шаруашылығы, ірі өнеркәсіп ошақтары әскери бағытқа көшірілді. Соған байланысты бейбіт мақсаттарға жұмсалатын қаржы барынша қысқартылды, барлық кәсіпорындар қорғаныс өнімдерін шығара бастады. Республиканың өзге өлкелерімен бірге Жамбыл облысының еңбеккерлері де соғыс жағдайына толықтай бейімделді.

Ұлы Отан соғысы басталысымен 1941 жылдың 31 маусымындағы Мемлекеттік қорғаныс комитетінің №346-шы қаулысына байланысты жалпыға бірдей мобилизация жүргізіліп, ескі мәліметтер бойынша республика халқының 25%-ы майданға алынды делінсе, соңғы жылдардағы есеп бойынша еліміздің 18 бен 50 жас аралығындағы ер-азаматтарының 70%-ы майданға аттанғаны белгілі болып отыр (Казахстан в период Великой Отечественной войны// <http://e-history.kz/ru/contents/view/923>).

Соғыс жадайында жалпыға бірдей мобилизация шараларын жүзеге асыруда КСРО Қорғаныс Комитетінің 1941 жылғы 17 қыркүйектегі «КСРО азаматтарын жаппай міндетті түрде әскер қызметіне дайындау туралы» қаулысына байланысты әскери дайындықтан жедел түрде өткізулер жүргізілді. Қысқа мерзім арасында Жамбыл қаласында құрылған 28 даярлық курстарынан 7138 адам әскери жаттығудан өтіп, 293 үйірмелерде әуе шабуылынан қорғану тәсіліне 23 230 адам, әртүрлі әскери мамандыққа 13 336 адам, оның ішінде 336 адам пулеметшілер, ал 23 адам гранат лақтырушылар курсына жаттығудан өтіп майданға аттанған. Мұндай шаралар облыс аудандарында да ұйымдастырылды. Мысалы, Луговой ауданында медбике даярлайтын курстан 36 әйел мен қыздар, ал әуе шабуылынан қорғануды үйрететін курстан 1676 әйелдер мен қыздар өткен.

Архив деректеріне сүйенер болсақ соғыстың алғашқы айларында облыс бойынша әскери дайындықтың әр түрінен 62 047 адам, оның ішінде 2 801 мерген, 426 пулеметші, 29 мотоцикл жүргізуші, 10 радист, 21 телеграфшы даярланған (ЖОМА, 341:1: 94:218-245).

Жамбыл облыстық КП(б)К комитеті әскери бөлімінің 1941 жылғы 1 қарашадағы жаппай жұмылдыру және қорғаныс туралы анықтамасында көрсетілгендей есепті кезеңде облыстық әскери комиссариатпен бірлесіп Азаматтық ұйымдарда жұмылдыру қорларын сақтауды тексеру кезінде қорғаныс-бұқаралық жұмыс бойынша атқарылған істерінің көрсеткішін қарастырып көрейік:

ӘЖХҚҚ (ПВХО) нормалары бойынша ересек тұрғындар арасында жоспар бойынша – 183 000 адам болса, нақтысы 1777 873 адам дайындалды, бұл 97,1% құрайды. Дайындықпен 6 200 адам қамтылған. Жасөспірімдерді дайындау жоспары – 31000 адам, ал дайындалғаны 36273 адам немесе 117%. Нұсқаушылар – жоспар 1860 адам, дайындалғаны – 1992 адам – 107%. Сондай-ақ 25 өзін-өзі қорғау тобы құрылады. Ал мемлекеттік кәсіпорындар мен колхоздарда өзін-өзі қорғау топтарының бастықтары дайындалады, 792 адам, тұрғын үйлерде 290 адамды тартқан.

Осы архив құжатында айтылғандай, атыс кадрлары бойынша: ЮВС жоспары 2588 адам, дайындалғаны 2220 немесе 85%; 4854 адам немесе 127%. Пулеметшілердің - жоспарда 178 адам, 525 адам немесе 295% дайындалды. Пулеметшілер жоспары 30 адам, 135 адам немесе 450% дайындалды. Кіші командирлер жоспары 28 адам, 52 адам дайындалды немесе 185% орындалғанын көреміз.

Ал, кавалериялық кадрлар бойынша: І-дәрежелі Ворошилов шабандоздары - жоспар 800 адам, 300 адам, яғни 48,75% дайындалды. ІІ-дәрежелі Ворошилов шабандоздары - жоспар 15, дайындалғаны 50 адам немесе 333%. ЮВВ 49 адам дайындалды. ГВС жоспар - 150 адам болса, 268 адам, 178%-ы дайындалған.

Басқа кадрлар бойынша:

Мотоциклистер жоспарда – 58 адам, даярланды – 77 адам немесе 124%, 94 адам дайындалуда. Радистер жоспарда – 59 адам, даярланды – 101 адам, 72 адам дайындалуда, ал телеграфистер жоспарда – 60 адам, даярланды - 96, дайындалып жатыр – 60 адам. Телефонистер жоспарда - 60 адам, даярланды – 51 адам, дайындалып жатыр – 35 адам, тіпті жас көгершін өсірушілерді де дайындаған, яғни жоспарда -29 адам, даярланды - 28.

Дене шынықтыру және спорт бойынша:

БГТО нормалары бойынша жоспар – 1000 адам, дайындалған – 974 адам немесе 97,4%, 275 адам дайындалып жатыр. ГТО I – ст. жоспар – 1600 адам, дайындалған 1485 адам немесе 92,8%, дайындалған 1158 адам, ГТО II-ст. жоспар 20 адам дайындалды 21 адам немесе 105%, дайындалған 22 адам, қоян-қолтық ұрысқа қатысушылар (рукопашники) жоспар – 2000 адам, дайындалғаны 3002 адам немесе 150,1%, 1966 адам дайындалуда.

Аңшы барлаушылар жоспары 400 адам, дайындалды 562 адам, немесе 140,5%, дайындалуда – 10 адам, гимнасттар жоспары 250 адам, дайындалды 338 адам, немесе 135,2%, дайындалуда – 65 адам, жеңілдетілген-гранатометшілер жоспары 6000 адам, дайындалды 7435 адам немесе 122,25%, дайындалуда – 1324 адам. Автомотокадрлар жоспары 145 адам, даярланды 77 адам немесе 53,2%,, 22 адам дайындалуда.

1. Осы құжат деректері бойынша сол жылғы 1 қарашада Қорғаныс қорына 1442 мың сом, облигациялар – 3033 мың сом, облигациялар – 421 мың сом түссе, астық – 6107 т., ет – 850 т., май – 10,8 т., жүн – 31,3 т үскен. Ауылшаруашылық дақылдарынан: Қарбыз – 14,2 т., қырыққабат – 5,29 т., қызанақ – 11,0 т., алма – 10,0 т., сүт – 40,7 л., қияр – 22,0 т., картофель – 108,2 т., пияз – 10 т., қауын – 7,0 т. түсіп, майданға жіберуге дайындалған (ЖОМА. 282:1:260;10-10-к.)

Ал жалпыға міндетті оқу бойынша Мемлекеттік Қорғаныс Комитетінің қаулысына сәйкес әскери міндеттілерді жалпы оқыту 1941 жылдың 1 қарашасынан басталып, жалпы білім берумен облыс бойынша барлығы 2574 адам қамтылса, оның ішінде қол пулеметшілері – 349 адам, станокты пулеметшілер – 200 адам, танктерді жоюшылар – 77 адам, мергендер – 1948 адам дайындалған екен («Соғыс. Халық. Жеңіс». Құжаттар мен материалдар жинағы (1941-1945 жж.). Том 1, 2015:58).

Сондай-ақ КСРО мемлекеттік қорғаныс комитетінің шешіміне сәйкес қысқа мерзімде Қазақстанда бес ұлттық дивизия мен бригада жасақтау қажет деп табылып: 105, 106, 96 ұлттық атты әскер дивизиялары және 100, 101 ұлттық атқыштар бригадасы және 238, 310, 314, 387, 391, 316 атқыштар дивизиялары құрылды. Осыған орай шұғыл түрде Жамбыл қаласы мен облыста 1941 ж. маусымда 678-ші жеке атқыштар батальоны, тамызда 81-ші атты әскер дивизиясы, шілдеде дербес инженерлік-құрылыс батальоны және жыл соңында газсыздандыру отрядтарымен қатар т.б. бірнеше құрамалар жасақталып, майданға аттандырылды. Сонымен қатар Бас Қолбасшы Сталиннің 1941 ж. 13 қарашадағы бұйрығы және КСРО Мемлекеттік Қорғаныс Комитетінің № 894 қаулысымен Жамбыл қаласында 105-ші дербес ұлттық атты әскер дивизиясы жасақталынған (ЖОМА, 282:1:259:10; 453:29).

Жалпы алғанда, еліміздегі әскери мекемелердің мәліметтері бойынша Ұлы Отан соғысы жылдары Қазақстанда 12 атқыштар, 4 атты әскер дивизиялары, 7 атқыштар бригадалары, 50-ге жуық жеке полктар мен батальондар құрылған. Яғни, Қазақстаннан 1 млн. 200-ден 1 млн. 400 000 адам майданға алынғандығы айтылады.

1943 ж. 26 тамыздағы Жамбыл қалалық партия комитеті әскери бөлімінің берген мәліметі бойынша 1941 ж. маусымында 678-ші ерекше атқыштар батальоны, ал, шілдеде ерекше инженерлер құрылыс батальоны, тамыз айында 81-ші атты әскер дивизиясы, қарашада ерекше ұлттық атты әскер дивизиясы, газдан залалсыздандыру отряды, ал, 1942 ж. қараша-желтоқсан айларында бесінші теміржол ротасы, 1942 ж. ақпанында 1914 жұмысшы батальоны, 1919 жұмысшы батальондары жабдықталған (ЖОММ, 282:1:453:4).

Облыс бойынша ауыл шаруашылығы да майдан талабына сай жұмыс істеуге көшірілді. Соғыстың алғашқы күндерінен бастап облыстың барлық аудандары Отан қорғау қорына мал өнімдерін, азық-түлік, жоспардан тыс 50 000 сомның ауыл шаруашылық өнімдерін тапсыруға міндеттеме алды. Облыс колхозшылары ауыл шаруашылығының артық өнімдерін мемлекетке тапсыру, жоспардан тыс шөп дайындау, ет, сүт, бидай, картоп, көкөніс өнімдерін артығымен өткізуге міндеттеме алады. Мысалға, Луговой ауданының колхозшылары мемлекетке астық

тапсыруды мерзімінен бұрын орындап, қалған егінді түгел жинап алған. Соғыстың барлық ауыртпашылығын көтерген Луговой ауданының әйелдері қысқа мерзімде трактор жүргізуді үйреніп, күндік нормаларын 150-200%-ға орындаған. Еңбекке жарамды ер азаматтар соғысқа аттанып кеткендіктен колхоздардағы жаңа жұмыс күші мектеп бітірген жастардың есебінен толықтырылып отырды және астық жинау науқаны кезінде еңбектеген баладан қартқа дейін жұмысқа тартылып, Жеңіс жолында тер төкті.

Ел басына түскен ауыртпашылықтар мен қиындықтарға қарамастан облыстың ауыл еңбеккерлері өз міндеттерін адал орындап, Жеңіс сағатын жақындатуға барынша үлес қосты. Техниканың аздығы мен тілін жетік меңгермегендіктеріне қарамастан Жамбыл ауданының Ильич атындағы колхозы, Шу ауданының «Көктөбе», Сарысу ауданының Чкалов атындағы колхозы, Меркі ауданының «Большевик», Луговой ауданының «Мақпал», Көктерек ауданының «Бірлік» колхоздары 1942 жылы көкемгі егін жұмыстарын асыра орындағаны үшін Облыстың көшпелі Қызыл Туын жеңіп алуы ауыл еңбеккерлерінің тылдағы ерлігінің айғағы болып табылады (ЖОМА, 399:1:366:17-18).

Облыста соғыстың алғашқы күндерінен бастап мал шаруашылығына және оның басын өсіруге барынша көңіл бөлінді. Бірақ жұмыс қолының тапшылығынан бұл салада да ауыртпашылықтар мен қиындықтар орын алды. Малдың дұрыс күтіп-бапталмауы мен ветеринарлық-зоотехникалық бағыттағы іс-шаралардың жүргізілмеуі салдарынан мал аурулары салдарынан өлім-жітімге жиі ұшыраған (ЖОММ, 282:1:277:116).

Архив құжаттары бойынша облыстағы мал басының кемуіне байланысты малдан алынатын өнімнің де 1941 жылмен салыстарғанда жыл сайын кеміп отырғанына куә боламыз.

Кесте 1 – Жамбыл облысы бойынша 1941-44 жж. алынған мал өнімдерінің көрсеткіші (ЖОМА, 282:1:42:49).

Жыл Өнім	1941	1942	1943	1944
Сүт (1 сиырдан сауылатын)	1074 ц	979 ц	705 ц	578 ц
Жүн (1 қойдан қырқылатын)	3,0 ц	2,6 ц	1,8 ц	2,5 ц

Көріп отырғанымыздай, 1944 ж. колхоздар мен совхоздар мемлекетке сүт, ет тапсыру жоспарын орындай алмаған. Облыс жоспар бойынша мемлекетке осы жылдары 24756 центнер сүт тапсыру керек болса, оны 14077 центнерге (56,9%) орындаған, ет тапсыру жоспары 9124 центнер болса, ол 8960 центнерге (98,3%) орындаған.

Дегенмен Жеңіс үшін еңбек еткен, Жеңіске сенген халық бар тапқаны мен қолда барын, азық-түлігін, киімнің ең жылысын, сапалысын майдандағы жауынгерге жіберді.

Республиканың ірі өндіріс орындарындағыдай облыстық кәсіпорындарда соғыс талабына сай жұмыс істеді. Облыстағы үлкен кәсіпорны саналатын Жамбыл қант зауыты да осындай бағытқа ауыстырылды. Ондағы негізгі жұмыс күші әйелдер мен жасөспірім балалар болды және оларды дайындау курстары жүргізілді (ЖОММ, 282:1:203:38,60).

Облыстың кәсіпорындары жанар-жағармайдың жетіспеушілігі салдарынан жұмыс істегенінен істемей тұрғаны көп болды. Қала берді жұмысшылардың саны мен сапасы да төмен еді.

Қазақстанның теміржолдарында 1941 жылдың 24 маусымында 18 сағаттың ішінде пойыздар

қозғалысы айрықша әскери жұмыс тәртібіне ауыстырылды. Бірінші кезекте әскери эшалондар мен мобилизациялық іс шараларымен байланысты жүктерді жөнелту мен қабылдау қарастырылды. Одақтық маңызы бар Түркіб адамдар мен материалдық ресурстарды жөнелту, Қазақстанға көшірілген кәсіпорындар мен эвакуацияланғандарды тасымалдауда жоспардан тыс күшейтілген нормада жұмыс атқарды. Теміржолшылардың қажырлы еңбегінің арқасында соғыстың алғашқы айларда-ақ КСРО-ның орталық аудандарынан республикаға 220 өнеркәсіптік кәсіпорындар және 550 мың адам көшірілді (Рысдәулет, 2012:178). Сол Түркіб темір жолының бойындағы облысынан аумағынан өтетін Жамбыл және Шу темір жол жұмысшылары да соғыс жағдайына жұмылдырылды.

Осылармен қатар Қазақстан халқы Ұлы Отан соғысы жылдары майданға 2,5 млн дана жылы киім жіберіп, Отан қорғау қорына 4 миллиард сомнан астам қаражат қосты. Кейбір қазақстандықтардың өз еркімен жинаған қаржысына «Қазақстан колхозшысы», «Қазақстан комсомолы» сияқты танк колонналары, «Советтік Қазақстан» атты әуе эскадрильясы жасақталуы ауыл еңбеккерлерінің тылдағы ерлігінің және қазақ халқының елдігінің жасампаздығын көрсететін тарихи ақиқат. Тұрғындар зеңбірек пен миномет сияқты ірі атыс қарулары үшін де қомақты қаржылар жинап, әскерге маңызды көмек көрсетті. Солардың қатарында жамбылдықтарда 1942 жылдың 23 шілдесінде берілген анықтама бойынша «Қазақстан колхозшысы» деген танк колоннасы үшін 9 339 000 сом қаржы жинап, оның 4 892 889 сомы мемлекеттік банктің есепшотына аударылған (ЖОМА, 342:1:332:11).

Сонымен жамбылдықтардың майданға берген көмегі өте үлкен болды. 1943 жылы Жамбыл облысы майданға 77 вагон сыйлық жіберген. Оның 16 вагонын 391-дивизияға облыстық партия комитетінің хатшысы Кәрім Шорабеков бастаған делегация тапсырған (Белан, Тимишенко, Барков, 1978:175).

Неміс басқыншылары басып алған аудандардан Қазақстанға, оның ішінде Жамбыл облысына кәсіпорындармен қатар адамдар да эвакуацияландырылды. 1941 ж. тамызынан бастап 1942 ж. қаңтары аралығында батыс пен орталықтан эвакуацияланған адамдардың біраз бөлігін Қазақстанға, оның ішінде Жамбыл облысына да орналастырылады. Эвакуацияланғандарды қабылдаумен қатар, оларды тұрғын үймен, азық-түлікпен, киіммен және жұмыспен қамтамасыз етуде, медициналық көмек көрсетуде қиыншылықтар туындағанына қарамастан облыс жұртшылығы тарапынан оларға үлкен қамқорлық көрсетілді. Облыстық партия комитеті де оларды аудандарға бөліп орналастыру мен сұраныстарын қамтамасыз етуде үлкен жұмыстар атқарды.

Кесте 2 - Жамбыл облысына эвакуацияланған адамдарды аудан бойынша орналастыру жөніндегі 1941 жылдың 26 тамызында берілген мәлімет (ЖОМА, 282:1:262).

№ р/с	Аудан	Аудан саны	бойынша шаруашылықтардың	Аудан тұрғындар дың саны	бойынша	Орналас- тырған адамдар саны
1	Жамбыл	6158		31394		1900
2	Свердлов	4822		24572		900
3	Луговой	4254		23313		1500
4	Мерке	7416		41556		1200
5	Қордай	8338		36295		3000

6	Шу	8751	45383	2500
7	Көктерек	3180	12116	100
8	Талас	3869	17941	100
9	Сарысу	2663	12194	100
10	Красногор	4500	14160	900

Қарапайым тұрғындармен қатар әскери қызметкерлердің отбасылары да эвакуацияланып келген. Облыстың ауылдық жерлеріне 8 750 әскери қызметкердің отбасы орналастырылған. Олардың әлеуметтік-тұрмыстық мәселелеріне мемлекет тарапынан ерекше назар аударылды (ЖОМА, 282:1: 400).

Сонымен қатар, өзге облыстардағыдай Жамбыл облысына да эвакуациялық әскери ауруханалар орналастырылып, олар негізінен жалпы терапия, хирургия, неврология, отоларингология және көз ауруларын емдеуге мамандандырылды.

Соғыс басталған жылдың күзінде КСРО Халық ағарту комиссариаты халыққа білім беру орындарына өз аумақтарындағы барлық мектеп жасындағы балаларды, соның ішінде эвакуациялау тәртібімен келген балаларды есепке алу жөнінде нақты нұсқаулар берді. Облыс бойынша барлығы 258 мектеп, оның ішінде 150 қазақ және өзбек, 50 орыс және аралас 58 мектептерде небәрі 27 615 балалар оқыған. Архив деректерін сараптай келе соғыс жылдарында облыс көлемінде жасы келген балалардың мектеп толық тартылмауының басты себептері ретінде:

- мектеп жасындағы балалардың нақты есебінің болмауы;
- мектептердің оқушылардың тұрғылықты жерінен алыстығы және мектеп-интернаттарының жоқтығы, балаларды мектептерге тасымалдаудың қолға алынбауы;
- аяқ киімдері мен киімдерінің болмауы немесе жарамсыздығы;
- отбасындағы бас көтерер ер азаматтардың Қызыл Армия қатарына шақырылуына байланысты жасөспірім оқушылардың ұжымшар-кеңшарларға және өзге де кәсіпорындарға жұмысқа кетуі;
- ата-аналар арасында түсіндіру жұмыстарының жеткіліксіз жүргізілуі секілді жағдайларды көрсетуге болады (ЖОМА, 282:1:563:10).

Соғыс жылдарында халықты жігерлендіруде, Жеңіс үшін жұмыла жұмыс жасауға үндеуде және майданмен тікелей байланыстырып, соғыс барысынан хабар беріп тұрған құрал мерзімдік басылымдар мен радио болды. Сондықтан облыстағы қазақ және орыс тілдерінде шығатын екі облыстық «Коммунист» газеті, «Сталиндік жол» атты ҚК(б)П Жамбыл облыстық, қалалық комитеттері мен еңбекшілер депутаттарының облыстық кеңесінің газеті мен аудандық 6 қазақ тілді және 2 орыс тілді газеттер үгіт-насихаттық, ағартушылық және ақпараттық қызметтер атқарды.

Кесте 3 - 1941 ж. шығып тұрған Жамбыл облысының аудандық газеттері (ЖОМА. 282-қ., 1-т., 93-іс, 53-15-пп.).

Аудан	Газеттің атауы
Красногор ауданы	«Красногоршы»
Луговой ауданы	«Социалистік октябрь»
Меркі ауданы	«Сталин жолы»

Сведлов ауданы	«Колхоз жолы»
Сарысу ауданы	«Социалистік шаруа»
Талас ауданы	«Екпінді колхозшы»
Шу ауданы	«Кировшы»

Ұлы Отан соғысы жылдары Қазақстанға жер аударылғандар, негізінен немістер мен финдер, шешен, ингуш, Қырым татарлары, түрік, корей, болгар, және өзге де халықтар мен этникалық топтар өкілдері Жамбыл облысына да көптеп орналастырылды.

Кесте 4 - Жамбыл облыстық эвакуациялық пунктінің бастығы П. Бученконың 1941 ж. 16 қарашадағы берген мәліметі бойынша қоныстандырылғандар саны (История Жамбылской области. Документы и материалы (1939-1945 гг.). т.1. 2017:170):

Аудан атауы	Орналас тырылған қоныс аударыл ғандар саны	Эвакуациялан ғандарды орналастыру жоспары	Нақты Орналас Қандары	Эвакуациялан ғандардың орналастыруға қалғаны	Барлық орналастырылған эвакуац. мен қоныс аударыл ғандар
Колич. вселен. переселен.	План вселен. эвакуир.	Фактич. вселен.	Осталось вселить эвакуир	Всего вселено эвакуир. и переселен	
Свердлов	2085	2092	1898	194	3983-1600
Жамбыл	2409	1721	805	916	3214-1600
Луговой	-	4795	4085	710	4085-2000
Шу	1980	5996	4855	1141	6835-2000
Көктерек	1823	360	-	360	1823-500
Талас	1318	1045	-	1045	1318-150
Сарысу	1200	-	-	1200	1200-150
Қордай	-	8450	6727	1723	6727-2500
Мерке	1500	6790	4569	2221	6069-1000
Красногор	-	3930	3145	786	3145-500
Барлығы:	12315	35179	26084	10295	38399

Арив деректеріне сүйенсек 1941-1945 жж. Ұлы Отан соғысы жылдарында Жамбыл облысына 45,5 мың адам қоныстандырылған екен.

Сонымен облыстық архивтанушы Мақұлбек Рысдәулеттің Жамбыл облысының мемлекеттік архивінің құжаттары және ақпарат көздеріндегі материалдарды саралай келе жасаған

қорытындысы бойынша облыстың 20 азаматы «Совет Одағының Батыры» атағын алған, 7-уі «Даңқ» орденінің толық иегері атанса, 8 жамбылдық «Совет Одағының Батыры» атағын Днепрден өтуде көрсеткен ерлігі үшін алған. Ал тылдағы ерлігі үшін де көптеген жамбылдықтар І және ІІ-дәрежелі Отан соғысы орденімен, Ленин орденімен - 3, Еңбек Қызыл Ту орденімен – 17, «Қызыл Жұлдыз» орденімен – 17 адам наградталған. Сол сияқты «Құрмет Белгісі» орденімен, «1941-1945 Ұлы Отан соғысы жылдарындағы екпінді еңбегі үшін» мемлекеттік марапаттарға ие болған (Рысдәулет, 2012:178).

Қорыта келгенде Ұлы Жеңіс – сол кезеңдегі ортақ Отан үшін соғыс өтінде жанқиярлық ерлікпен соғысқан майдангерлермен қатар, тылдағы жұмысшылар мен ауыл еңбеккерлерінің адал еңбегі мен төзімділігінің, өр рухының жеңісі екендігі тарихи ақиқат. «Бәрі де майданға, бәрі де жеңіс үшін!» ұранымен Жеңіс жолында күні-түні жұмыла күрескен кеңес халықтарының өрлігі мен елдігінің жемісі.

Әдебиеттер мен деректер тізімі

- Абишев Г. Казахстан в Великой Отечественной войне. 1941–1945. – А.-Ата, 1958 – 353 с.
- Алдажуманов К., Алдажуманов Е. Депортация народов – преступление тоталитарного режима. – Алматы: Фонд ХХІ век, 1997. – 16 с.; Алдажуманов К., Анес Г., Валиханов Е., Кан Г. и др. Депортированные в Казахстан народы: время и судьбы. – Алматы: Арыс, 1998. – 410 с.
- Балакаев Т.Б. Колхозное крестьянство Казахстана в годы Великой Отечественной войны. – А.-Ата: Казахстан, 1971. –351 с.
- Балакаев Т., Алдажуманов Қ. Қазақстан еңбекшілері майдан қызметінде (1941-1945 ж.ж.). – Алматы: Ғылым, 1985. – 320 б.
- Басин В.Я. Тяжелая промышленность Казахстана в Великой Отечественной войне (исторический очерк). – А.-Ата: Наука, 1965. – 164 с.
- Белан П.С. На всех фронтах. Казахстанцы в сражениях Великой Отечественной войны 1941-1945 гг. – Алматы: Ғылым, 1995. – 336 с.
- Белан П.С., Тимищенко А.Д., Н.С. Барков Н.С. Фронтовые дороги. – Алматы: Казахстан, 1978. – 175 с.
- Белан, П.С. Казахстанцы в боях за Ленинград. – А.-Ата: Наука, 1973. – 242 с., Белан П.С. Казахстанцы в боях за свободу Украины и Молдавии. 1941-1944 гг. – А.-Ата: Наука, 1984. – 176 с.; Казахстанцы в боях за освобождение Белоруссии и Советской Прибалтики (1941-1945 гг.). – А.-Ата: Наука, 1988. – 176 с.
- Боздактар: Жинақтама том / П.С. Белан, Н. Едігенов; Ред.алқасы: А.С. Сарсенбаев, /төраға/, М.Р. Сағдиев, М.Қ. Қозыбаев ж.б. – Алматы: Қазақстан, 1995. – 514 б.
- Джамбулская область. Краткий историко-географический и культурно-экономический справочник в помощь секретарям парторганизации, агитаторам, политинформаторам, политдокладчикам, пропагандистам, лекторам. / Под.ред. Ж.А. Аралбаева. – Джамбул, 1970. –126 с.
- Едыгенов Н. Участие казахстанцев в партизанском движении в Белоруссии в годы Великой Отечественной войны. –А.-Ата: Наука, 1972. –208 с.
- Жамбыл облыстық мемлекеттік архиві (ЖОМА). 341-қ., 1-т., 94-іс, 32-33-пп.
- Жамбыл облысы Ұлы Отан соғысы жылдарында (1941-1945 жж.). Ғылыми-көпшілік басылым. / Қойгелдиев М.Қ., Жангуттин Б.О., Тілеубаев Ш.Б., Мырзатаева З.Б., Бисембаева Л.А., Белоус С.Г., Болатхан А. / Ред. М.Қ. Қойгелдиев. – Алматы: «Арыс» баспасы, 2015. – 584 б.
- ЖОМА. қ.282, т.1, 453-іс, 4 п.
- ЖОМА. 282-қ., 1-т., 203-іс, 38,60-пп.
- ЖОМА. 282-қ., 1-т., 259-іс, 17-бума, 10-п.; 453-іс, 29-бума.
- ЖОМА. 282-қ., 1-т., 260-іс, 10-10-қ. пп.
- ЖОМА. 282-қ., 1-т., 262-іс, -п
- ЖОМА. 282-қ., 1-т., 277-іс, 116-п.
- ЖОМА. 282-қ., 1-т., 400-іс, 12-13-пп.
- ЖОМА. 282-қ., 1-т., 42-іс, 49-п.
- ЖОМА. 282-қ., 1-т., 563-іс, 10-п.
- ЖОМА. 342-қ., 1-т., 332-іс, 11-п.
- ЖОМА. 399-қ., 1-т., 366-іс, 17-18-пп.
- История Жамбылской области. Документы и материалы (1939-1945 гг.). т.1. / Под. ред. Д. Кожамжаровой ; Отв. сост.: Конаратбаев О.М., Жунисбаев А.А. сост.: Ашимов Б. – Тараз: Формат-Принт, 2017. – 394 с.
- Казахстан в Великой Отечественной войне: Очерки/Вып.1. –А.-Ата: Наука, 1968.– 289 с.
- Казахстан в период Великой Отечественной войны // <http://e-history.kz/ru/contents/view/923> (қаралған уақыты, 24.09.20)
- Казахстан в период Великой Отечественной войны Советского Союза 1941-1945.– Т.1. Сборник документов и материалов. – А.-Ата, 1964. – 594 с.; Т.2. Сборник документов и материалов.–А.-Ата, 1967.–526 с.

Козыбаев М. История и современность. – Алматы: Ғылым, 1991. – 254 с.; Козыбаев М. Ақтаңдақтар ақиқаты. – Алматы, 1992; Козыбаев М. Тарих зердесі. 1-2 кітап. – Алматы, 1998; Козыбаев М.К. Казахстан на рубеже веков: размышления и поиски. Книга 1-2. – Алматы, 2000. – 420 с.; – 388 с. и др.

Козыбаев М. Компартия Казахстана в период Великой Отечественной войны (1941–1945 гг.). – А.-Ата: Казастан, 1964. – 364 с.

Козыбаев М., Едыгенов Н. Труд во имя победы. – Алматы, 1995 – 175 с.

Козыбаев М.К. Казахстан – арсенал фронта. – А.-Ата: Казахстан, 1970. – 476 с.

Нусупбеков А. Могучий арсенал Великой Отечественной войны // Известия АН КазССР. Серия историческая. Вып. 3, 1947; Нусупбеков А. Казахстан в период в Великой Отечественной войны Советского Союза (июнь 1941-1945 гг.) // История Казахской ССР с древнейших времен до наших дней. 2-е изд., исправл. и доп. – А.-Ата, 1949. – Т.2. – С. 287-349; Нусупбеков А. Ұлы Отан соғысының Жеңісіне Қазақстанның қосқан үлесі // Қазақстан коммунисті, 1961. – № 6. – 35-41-66.

Рысдәулет М. Мәңгілік ерлік, 2012. – 175 б.; Рысдәулет М. Жамбыл облысы 75 Жылнама-шежіре. – Алматы: Таймас, 2014. – 544 б.

Рыспаев К. Жамбылская область. – Тараз: Сенім, 2006. – 408 с.

«Соғыс. Халық. Жеңіс». Құжаттар мен материалдар жинағы (1941-1945 жж.). Том 1. / т.ғ.к. Қ.С. Алдажұмановтың ред. – Алматы: «Елтаным баспасы», 2015. – 224 б.

Шла война народная: Партизаны Великой Отечественной – казахстанцы / Под ред. Н.Е. Едыгенова. Сост.: З.А. Швыдко; Главная редакция общ. полит. литературы. – А.-Ата: Казахстан, 1985. – 320 с.

References

Abishev G. Kazakhstan v Velikoi Otechestvennoi voine. 1941–1945. – А.-Ата, 1958 – 353 s.

Aldajymanov K., Aldajymanov E. Deportatsiya narodov – prestypnenie totalitarnogo rejima. – Алматы: Fond XXI vek, 1997. – 16 s.; Aldajymanov K., Anes G., Valihanov E., Kan G. i dr. Deportirovannye v Kazahstan narody: vremia i sydbu. – Алматы: Arys, 1998. – 410 c.

Balakaev T.B. Kolhoznoe krestianstvo Kazahstana v gody Velikoi Otechestvennoi voiny. – А.-Ата: Kazahstan, 1971. – 351 c.

Balakaev T., Aldajumanov Q. Qazaqstan eñbekshileri mañdan qyzmetinde (1941-1945 j.j.). – Алматы: Ғылым, 1985. – 320 б.

Basin V.Ia. Tiajelaia promyshlennost Kazahstana v Velikoi Otechestvennoi voine (istoricheskii ocherk). – А.-Ата: Naýka, 1965. – 164 c.

Belan P.S. Na vseh frontah. Kazahstantsy v srajeniiah Velikoi Otechestvennoi voiny 1941-1945 gg. - Алматы: Ғылым, 1995. – 336 s.

Belan P.S., Timishenko A.D., N.S. Barkov N.S. Frontovye dorogi. – Алматы: Kazahstan, 1978. – 175 s.

Belan, P.S. Kazahstantsy v boiah za Leningrad. – А.-Ата: Naýka, 1973. – 242 s., Belan P.S. Kazahstantsy v boiah za svobodý Ýkramy i Moldavi. 1941-1944 gg. – А.-Ата: Naýka, 1984. – 176 s.; Kazahstantsy v boiah za osvobojudenie Belorýssii i Sovetskoi Pribaltiki (1941-1945 gg.). – А.-Ата: Naýka, 1988. – 176 s.

Bozdaqtar: Jinaqtama tom / P.S. Belan, N. Edigenov; Red.alqasy: A.S. Sarsenbaev, /tóraǵa/, M.R. Saǵdiev, M.Q. Qozybaev j.b. – Алматы: Qazaqstan, 1995. – 514 b.

Djambýlskaia oblast. Kratkii istoriko-geograficheskii i kýtýrno-ekonomicheskii spravochnik v pomo sekretariam partorganizatsii, agitatoram, politinformatoram, politdokladchikam, propagandistam, lektoram. / Pod.red. J.A. Aralbaeva. – Djambýl, 1970. – 126 s.

Edygenov N. Ýchastie kazahstantsev v partizanskom dvizhenii v Belorýssii v gody Velikoi Otechestvennoi voiny. – А.-Ата: Naýka, 1972. – 208 s.

Istoriia Jambylskoi oblasti. Dokýmenty i materialy (1939-1945 gg.). t.1. / Pod. red. D. Kojamjarovoi ; Otv. sost.: Konyratbaev O.M., Jýnisbaev A.A. sost.: Ashimov B. – Taraz: Format-Print, 2017. – 394 s.

Jambyl oblystyq memlekettik ahhivi (JOMA). 341-q., 1-t., 94-is, 32-33-pp.

Jambyl oblysy Uly Otan soǵysy jýldarynda (1941-1945 jj.). Ғылыми-көпшілік басылым. / Qoıgeldiev M.Q., Jangýtın B.O., Tileýbaev Sh.B., Myrzataeva Z.B., Bisembaeva L.A., Beloýs S.G., Bolathan A. / Red. M.Q. Qoıgeldiev. – Алматы: « Arys» baspasy, 2015. – 584 b.

JOMA, q.282, t.1,453-is,4 p.

JOMA. 282-q., 1-t., 203-is, 38,60-pp.

JOMA. 282-q., 1-t., 259-is, 17-býma, 10-p.; 453-is, 29-býma.

JOMA. 282-q., 1-t., 260-is, 10-10-q. pp.

JOMA. 282-q., 1-t., 262-is,-p

JOMA. 282-q., 1-t., 277-is, 116-p.

JOMA. 282-q., 1-t., 400-is, 12-13-pp.

JOMA. 282-q., 1-t., 42-is, 49-p.

JOMA. 282-q., 1-t., 563-is, 10-p.

JOMA. 342-q., 1-t., 332-is, 11-p.

JOMA. 399-q., 1-t., 366-is, 17-18-pp.

Kazahstan v period Velikoi Otechestvennoi voiny // <http://e-history.kz/ru/contents/view/923> (qaralǵan ýaqyty, 24.09.20)

Kazahstan v period Velikoi Otechestvennoi voiny Sovetskogo Soiýza 1941-1945. – T.1. Sbornik dokýmentov i materialov. – А.-Ата, 1964. – 594 s.; T.2. Sbornik dokýmentov i materialov. – А.-Ата, 1967. – 526 s.

Kazahstan v Velikoi Otechestvennoi voine: Ocherki / Vyp.1. – А.-Ата: Naýka, 1968. – 289 s.

Kozybaev M. Istoriia i sovremennost. – Алматы: Ғылым, 1991. – 254 с.; Qozybaev M. Aqtañdaqtar aqıqaty. – Алматы, 1992; Kozybaev M. Tarih zerdesi. 1-2 kitap. – Алматы, 1998; Kozybaev M.K. Kazakhstan na rýbeje vekov: razmyshleniia i poiski. Kniga 1-2. – Алматы, 2000. – 420 с.; – 388 с. i dr.

- Kozybaev M. Kompartia Kazahstana v period Velikoi Otechestvennoi voyny (1941–1945 gg.). – A.-Ata: Kazastan, 1964. – 364 s.
- Kozybaev M., Edygenov N. Trýd vo imia pobedy. – Almaty, 1995 – 175 s.
- Kozybaev M.K. Kazahstan – arsenal fronta. – A.-Ata: Kazahstan, 1970. – 476 s.
- Nýsýpbekov A. Mogýchi arsenal Velikoi Otechestvennoi voyny // Izvestia AN KazSSR. Seria istoricheskaja. Vyp. 3, 1947;
- Nýsýpbekov A. Kazahstan v period v Velikoi Otechestvennoi voyny Sovetskogo Soiýza (1941–1945 gg.) // Istoria Kazahskoi SSR s drevneishih vremen do nashih dnei. 2-e izd., ispravl. i dop. – A.-Ata, 1949. – T.2. – S. 287–349; Nýsýpbekov A. Uly Otan sógysynyń Jeńisine Qazaqstannyń qosqan úlesi // Qazaqstan kommýnisi, 1961. – № 6. – 35–41-bb.
- Rysdáylet M. Máńgilik erlik, 2012. – 175 b.; Rysdáylet M. Jambyl oblysy 75 Jylnama-shejire. – Almaty: Taimas, 2014. – 544 b.
- Ryspaev K. Jambylskaia oblast. – Taraz: Senim, 2006. – 408 s.
- «Sógys. Halyq. Jeńis». Qujattar men materialdar jınaǵy (1941–1945 jj.). Tom 1. / t.ǵ.k. Q.S. Aldajumanovtyń red. – Almaty: «Eltanym baspasy», 2015. – 224 b.
- Shla voina narodnaia: Partizany Velikoi Otechestvennoi – kazahstantsy / Pod red. N.E. Edygenova. Sost.: Z.A. Shvydko; Glavnaia redaktsia ob. polit. literatýry. – A.-Ata: Kazahstan, 1985. – 320 s.

МАЗМҰНЫ

Абдукадыров Н.М., Ақынова А.П. ҚАЗАҚ ҚОҒАМЫНДА БАТЫРЛАР ИНСТИТУТЫ ЖӘНЕ ОСМАН ИМПЕРИЯСЫНДА ЯНЫЧАРЛАР ӘСКЕРИ ЖҮЙЕСІНІҢ ҚЫЗМЕТІ (XV-XVIII ғғ.).....	5
Алдажұманов Қ.С., Шілдебай С.Қ., Асанова С.Ә. ҚАЗАҚСТАННЫҢ СОҒЫС КЕЗІНДЕГІ ТАРИХЫНАН (1941-1945).....	17
Ахмет А.Қ., Шотанова Ғ.А., Қозыбақова Ф.А. ЭТНОГРАФ-ҒАЛЫМ САЛЫҚ БАБАЖАНОВ.....	32
Әбсадық А.А. КЕЙКІ МЕРГЕН: ХАЛЫҚТЫҚ БАЯНДАУЛАР ЖӘНЕ ЖАЗБА ДЕРЕКТЕР	44
Әбсадық А.А., Исенов Ө.И. КЕЙКІ БАТЫР: ЖЫЛАНШЫҚ-ЖАЛАУЛЫДАҒЫ ҚАНДЫ ОҚИҒА	57
Әпендиев Т.Ә. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ АУЫЛ ТҮРҒЫНДАРЫНЫҢ САНДЫҚ КӨРСЕТКІШІ БОЙЫНША ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ ПРОЦЕСТЕР.....	69
Байдалы Р.Ж. 1930-ЖЫЛДАРДАҒЫ АШАРШЫЛЫҚ КЕЗІНДЕГІ ОРТА АЗИЯ РЕСПУБЛИКАЛАРЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ БОСҚЫНДАРЫ.....	78
Батырхан Б.Ш., Жүзбаева Ұ.Д. «ТАҚУИМ ӘЛ-БҰЛДАН» ДЕРЕККӨЗІНДЕГІ ЖЕРОРТА ТЕҢІЗІ АРАЛДАРЫ ЖӘНЕ АТЛАНТ МҰХИТЫНЫҢ ТАРИХИ ГЕОГРАФИЯСЫ.....	91
Бисембаева Л.А. ТАУАР-АҚША ҚАТЫНАСТАРЫ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ЖЕТІСУ ҚАЗАҚТАРЫ (XIX ғасырдың II жартысы – XX ғасырдың басы).....	100
Борбасов С.М. ТӘУЕЛСІЗ МЕМЛЕКЕТ ПАРАДИГМАСЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ ДАМУ ДИАЛЕКТИКАСЫ.....	110
Ескеева М.Қ. ТҮРКІ ТІЛДЕРІНІҢ ТАРИХИ КЛАССИФИКАЦИЯСЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ТІЛІ.....	131
Жұмаділ А.Қ., Өжкенов Е.М., Жұмаділ М.Т. ДАЛАЛЫҚ ЭЛИТА: БИЛЕУШІЛЕРДІҢ, БИЛЕУШІ ӘУЛЕТ ПЕН ТАЙПАЛАРДЫҢ ШЫҒУ ТЕГІНІҢ КИЕЛІЛІГІ ЖӨНІНДЕ.....	142
Жүгенбаева Г.С. ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БІРЕГЕЙЛІКТІ САҚТАУ ЖОЛЫНДАҒЫ КҮРЕСІНІҢ ТАРИХИ ДЕРЕКТЕРІ.....	156
Жүнісбаев А., Алдажұманов Қ., Шілдебай С. СОҒЫС ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАННЫҢ АТТЫ ӘСКЕРИ ҚҰРАМАЛАРЫ (1941-1945): 81, 96 және 105 атты әскер дивизияларының материалдары бойынша	168
Иембекова М.О. ҚАЗАҚСТАН МЕН ҚЫРҒЫЗСТАН АРАСЫНДАҒЫ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ҚАЗІРГІ ДАМУ ДЕҢГЕЙІ ЖӘНЕ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	191
Ильясова З.С. АКАДЕМИК Б.Е. КӨМЕКОВ ЖӘНЕ ОНЫҢ ОТАНДЫҚ ДЕРЕКТАНУ ҒЫЛЫМЫНА ҚОСҚАН ҮЛЕСІ.....	206
Исенов О.И. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ 30-ЖЫЛДАРДАҒЫ АШАРШЫЛЫҚ: ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ АТАМЕКЕНЕН КӨШУІ.....	218
Кабдушев Б., Шілдебай С. ҮКІМЕТ ТӨРАҒАСЫ Н. НҰРМАҚОВ ЖӘНЕ МАЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫН ҚАЛПЫНА КЕЛТІРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	231
Қабыл А.Ә. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ XVIII Ғ. СОҢЫ МЕН XX ҒАСЫР БАСЫНДАҒЫ ҰЛТ-АЗАТТЫҚ ҚОЗҒАЛЫСТЫ ОҚЫТУДЫҢ ТЕОРИЯСЫ МЕН ПРАКТИКАСЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	248
Қаипбаева А.Т. МАХАМБЕТ ӨТЕМІСҰЛЫ – ҰЛТ АЗАТТЫҒЫ ЖОЛЫНДАҒЫ КҮРЕСКЕР ТАРИХИ ТҰЛҒА.....	260

Қали А.Н. ҚАЗАҚСТАНДЫҚТАРДЫҢ «БӘРІ ДЕ МАЙДАНҒА, БӘРІ ДЕ ЖЕҢІС ҮШІН!» ҰРАНЫМЕН ЖЕҢІСКЕ ҚОСҚАН ҮЛЕСІ (Жамбыл облысының мысалында).....	274
Қали А.Н. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ СОҒЫСТАН КЕЙІНГІ ЖЫЛДАРДАҒЫ САУАТТЫЛЫҚ ПЕН БІЛІМ ДЕҢГЕЙІ (1946-1955).....	287
Қозыбаева М.М. XX ғ. 30-шы жж. басындағы ашаршылық кезеңінде батыс сібір аумағындағы қоныс аударушылары.....	304
Қоңқабаева Н.Н. ОРТАҒАСЫРЛЫҚ АТ-ТУХФА ҚОЛЖАЗБАСЫНА ТАРИХИ-ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ СИПАТТАМА	313
Маргулан Д.А., Маргулан А.С. XVIII ғ. ҚАЗАҚ МЕМЛЕКЕТТІЛІГІН САҚТАП ҚАЛУДАҒЫ ОЛЖАБАЙ БАТЫРДЫҢ РӨЛІ	324
Мұхатова О.Х. АЛАШ АРДАҚТЫСЫНЫҢ БІЛІМ БЕРУ ТУРАСЫНДАҒЫ ОЙЛАРЫ	334
Нагимов Ш.Н., Бердыгужин Л.Б., Жумабаева Э., Молдашева С.К. АТЫРАУ ӨЛКЕСІ ПЕДАГОГТАРЫНЫҢ ӨНЕГЕЛІ ЖОЛЫ: САУАТСЫЗДЫҚТАН ОРТА МЕКТЕПКЕ.....	345
Оспанов Н.М. ҰЛЫ ДАЛА КӨШПЕНДІЛЕРІ МЕН КӨНЕ ЖӘНЕ ОРТАҒАСЫРЛЫҚ КОРЕЙ МЕМЛЕТТЕРІ БАЙЛАНЫСТАРЫНЫҢ ТАРИХНАМАСЫ.....	358
Рамазанова Ф.С., Какенова З.К. КЕҢЕСТІК ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ-ТІЛДІК ҚҰРЫЛЫС ТАРИХЫНАН: ЛАТЫН ӨЛПБІІ ҮШІН КҮРЕС.....	368
Рүстемов С.К., Оразов Р.Е. МҰСЫЛМАНДЫҚ ҚОЗҒАЛЫС ЖӘНЕ ҚАЗАҚТАР.....	385
Садвокасова З.Т. ҚАЗАҚТАР АРАСЫНДА ПРАВОСЛАВИЕЛІК УАҒЫЗ (XIX – XX ғасырдың басы).....	399
Сатанов А.Б. ҚАШЫҚТАН БІЛІМ БЕРУДІҢ ҚАЛЫПТАСУ ЖӘНЕ ДАМУ ТАРИХЫ: ФЕНОМЕНОЛОГИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУ	411
Серубаева А.Т. Ш. УӘЛИХАНОВ ЗЕРТТЕУЛЕРІНДЕГІ ШЫҒЫС ТҮРКІСТАННЫҢ ЭТНИКАЛЫҚ-САЯСИ ТАРИХЫ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	431
Стамшалов Е.И. АРАЛТӨБЕ КӨТЕРІЛІСІ: ТАРИХЫ МЕН ТАҒЫЛЫМЫ.....	443
Тусупов А.Р. ЕЖЕЛГІ ТҮРКІЛЕРДІҢ САЯСИ АНТРОПОЛОГИЯСЫ ЖӘНЕ КӨШПЕЛІ МЕМЛЕКЕТТІЛІГІНІҢ ЕРЕКШЕЛІГІ	458
Ужкенов Е.М., Шотанова Г.А. РЕВОЛЮЦИЯҒА ДЕЙІНГІ РЕСЕЙ ТАРИХНАМАСЫНЫҢ АЙНАСЫНДАҒЫ САРАЙШЫҚ ЖӘНЕ АҚТӨБЕ ТАРИХЫ.....	472
Шакенов С.Т., Ерғабылов А.Е. ҚАЛБА-НАРЫМ Өңіріндегі қола дәуірі ескерткіштерінің зерттелу тарихына қысқаша шолу (1991 жылға дейін).....	484
Шотанова Г.А., Ужкенов Е.М., Джумағалиева К.В. ОТАНДЫҚ ЖӘНЕ СЫРТҚЫ ТАРИХНАМАДАҒЫ ЖӘНГІР ХАНДЫҢ БАСҚАРУ САЯСАТЫ БАҒЫНДАҒЫ ОБРАЗЫ	495
Шілдебай С., Кабдушев Б., Жұматов Д. КЕҢЕСТІК ҚАЗАҚСТАН: ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕ ІС ЖҮРГІЗУДІ ЕНГІЗУ ТАРИХЫНАН	507

СОДЕРЖАНИЕ

Абдукадыров Н.М., Акынова А.П. ИНСТИТУТ БАТЫРОВ В КАЗАХСКОМ ОБЩЕСТВЕ И ФУНКЦИИ ЯНЫЧАРСКОЙ ВОЕННОЙ СИСТЕМЫ В ОСМАНСКОЙ ИМПЕРИИ (XV-XVIII вв.).....	5
Алдажуманов К.С., Шилдебай С.К., Асанова С.А. ИЗ ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА ВОЕННОГО ВРЕМЕНИ (1941-1945).....	17
Ахмет А.К., Шотанова Г.А., Козыбакова Ф.А. УЧЕНЫЙ-ЭТНОГРАФ САЛЫК БАБАЖАНОВ.....	32
Абсадык А.А. КЕЙКИ МЕРГЕН: НАРОДНЫЕ ПРЕДАНИЙ И ПИСЬМЕННЫЕ ИСТОЧНИКИ.....	44
Абсадык А.А., Исенов О.И. КЕЙКИ БАТЫР: КРОВАВОЕ СОБЫТИЕ НА ЖЫЛАНШЫК-ЖАЛАУЛЫ.....	57
Апендиев Т.Ә. ДЕМОГРАФИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ ПОКОЛИЧЕСТВЕННОМУ ПОКАЗАТЕЛЮ СЕЛЬСКОГО НАСЕЛЕНИЯ В КАЗАХСТАНЕ В 1945-1955 гг.....	69
Байдалы Р.Ж. КАЗАХСКИЕ БЕЖЕНЦЫ В РЕСПУБЛИКАХ СРЕДНЕЙ АЗИИ ВО ВРЕМЯ ГОЛОДА 1930-Х ГОДОВ.....	78
Батырхан Б.Ш., Жузбаева У.Д. ИСТОРИЧЕСКАЯ ГЕОГРАФИЯ ОСТРОВОВ СРЕДИЗЕМНОГО МОРЯ И АТЛАНТИЧЕСКОГО ОКЕАНА В ИСТОЧНИКЕ «ТАКВИМ АЛЬ-БУЛЬДАН».....	91
Бисембаева Л.А. ЖЕТЫСУЙСКИЕ КАЗАХИ В УСЛОВИЯХ ТОВАРНО-ДЕНЕЖНЫХ ОТНОШЕНИЙ (вторая половина XIX - начало XX века).....	100
Борбасов С.М. ПАРАДИГМА НЕЗАВИСИМОГО ГОСУДАРСТВА И ДИАЛЕКТИКА ЕГО РАЗВИТИЯ.....	110
Ескеева М.Қ. КАЗАХСКИЙ ЯЗЫК В ИСТОРИЧЕСКОЙ КЛАССИФИКАЦИИ ТЮРКСКИХ ЯЗЫКОВ	131
Жумадил А.К., Ужкенов Е.М., Жумадил М.Т. СТЕПНАЯ ЭЛИТА: О САКРАЛЬНОМ ПРОИСХОЖДЕНИИ ПРАВЯЩИХ ПЛЕМЕН, ДИНАСТИЙ И ПРАВИТЕЛЕЙ.....	142
Жугенбаева Г.С. ИСТОРИЧЕСКИЕ ИСТОЧНИКИ О БОРЬБЕ ЗА НАЦИОНАЛЬНУЮ ИДЕНТИЧНОСТЬ КАЗАХСКОГО НАРОДА.....	156
Джунисбаев А., Алдажуманов К., Шилдебай С. КАВАЛЕРИЙСКИЕ СОЕДИНЕНИЯ КАЗАХСТАНА В ГОДЫ ВОЙНЫ (1941-45): по материалам 81-й, 96-й и 105-й кавалерийских дивизий	168
Иембекова М.О. СОВРЕМЕННЫЙ УРОВЕНЬ РАЗВИТИЯ И ПРОБЛЕМЫ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ МЕЖДУ КАЗАХСТАНОМ И КЫРГЫЗСТАНОМ.....	191
Ильясова З.С. АКАДЕМИК Б.Е.КУМЕКОВ И ЕГО ВКЛАД В ОТЕЧЕСТВЕННОЕ ИСТОЧНИКОВЕДЕНИЕ.....	206
Исенов О.И. ГОЛОД 30-Х ГОДОВ В КАЗАХСТАНЕ: ОТКОЧЕВКА КАЗАХОВ ИЗ СТРАНЫ.....	218
Кабдушев Б., Шилдебай С. ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ПРАВИТЕЛЬСТВА Н. НУРМАКОВ И ПРОБЛЕМЫ ВОССТАНОВЛЕНИЯ СКОТОВОДЧЕСКОГО ХОЗЯЙСТВА.....	231
Кабыл А.А. ОСОБЕННОСТИ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНО- ОСВОБОДИТЕЛЬНОГО ДВИЖЕНИЯ КОНЦА XVIII- НАЧАЛА XX ВЕКОВ В КАЗАХСТАНЕ.....	248
Каипбаева А.Т. МАХАМБЕТ УТЕМИСОВ – ИСТОРИЧЕСКАЯ ЛИЧНОСТЬ, БОРЕЦ ЗА НАЦИОНАЛЬНОЕ ОСВОБОЖДЕНИЕ.....	260

Кали А.Н. ВКЛАД КАЗАХСТАНЦЕВ В ДОСТИЖЕНИЕ ПОБЕДЫ ПОД ДЕВИЗОМ «ВСЕ ДЛЯ ФРОНТА, ВСЕ ДЛЯ ПОБЕДЫ!» (На примере Жамбылской области).....	274
Кали А.Н. УРОВЕНЬ ГРАМОТНОСТИ И ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ В ПОСЛЕВОЕННЫЕ ГОДЫ (1945-1955 гг.)....	287
Козыбаева М.М. КАЗАХСКИЕ ОТКОЧЕВНИКИ НА ТЕРРИТОРИИ ЗАПАДНОЙ СИБИРИ В ПЕРИОД ГОЛОДА НАЧАЛА 30-Х ГГ. XX В.	304
Конкабаева Н.Н. ИСТОРИКО-ЛИНГВИСТИЧЕСКОЕ ОПИСАНИЕ СРЕДНЕВЕКОВОМУ МАНУСКРИПТУ АТ-ТУХФА	313
Маргулан Д.А., Маргулан А.С. РОЛЬ ОЛЖАБАЙ БАТЫРА В СОХРАНЕНИИ КАЗАХСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ В XVIII В.	324
Мухатова О.Х. МЫСЛИ ДЕЯТЕЛЯ АЛАШ ОБ ОБРАЗОВАНИИ.....	334
Нагимов Ш.Н., Бердыгужин Л.Б., Жумабаева Э. Молдашева С.К. СЛАВНЫЙ ПУТЬ ПЕДАГОГОВ АТЫРАУСКОГО КРАЯ: ШКОЛ: ОТ ЛИКБЕЗА ДО СРЕДНИХ ШКОЛ.....	345
Оспанов Н.М. ИСТОРИОГРАФИЯ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ КОЧЕВНИКОВ ВЕЛИКОЙ СТЕПИ С ДРЕВНИМИ И СРЕДНЕВЕКОВЫМИ КОРЕЙСКИМИ ГОСУДАРСТВАМИ.....	358
Рамазанова Ф.С., Какенова З.К. К ИСТОРИИ НАЦИОНАЛЬНО-ЯЗЫКОВОГО СТРОИТЕЛЬСТВА В СОВЕТСКОМ КАЗАХСТАНЕ: БОРЬБА ЗА ЛАТИНСКИЙ АЛФАВИТ.....	368
Рустемов С.К., Оразов Р.Е. МУСУЛЬМАНСКОЕ ДВИЖЕНИЕ И КАЗАХИ.....	385
Садвокасова З.Т. ПРАВОСЛАВНАЯ ПРОПОВЕДЬ СРЕДИ КАЗАХОВ (XIX - начало XX веков).....	399
Сатанов А.Б. ИСТОРИЯ СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ: ФЕНОМЕНОЛОГИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ.....	411
Серубаева А.Т. ПРОБЛЕМЫ ЭТНИКО-ПОЛИТИЧЕСКОЙ ИСТОРИИ ВОСТОЧНОГО ТУРКЕСТАНА В ИССЛЕДОВАНИЯХ Ш. УАЛИХАНОВА.....	431
Стамшалов Е.И. АРАЛТЮБИНСКОЕ ВОССТАНИЕ: УРОКИ И ИСТОРИЯ.....	443
Тусупов А.Р. ПОЛИТИЧЕСКАЯ АНТРОПОЛОГИЯ И СПЕЦИФИКА КОЧЕВОЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ ДРЕВНИХ ТЮРОК.....	458
Ужкенов Е.М., Шотанова Г.А. ИСТОРИЯ САРАЙЧИКА И АКТОБЕ В ЗЕРКАЛЕ РОССИЙСКОЙ ИСТОРИОГРАФИИ ДОРЕВОЛЮЦИОННОГО ПЕРИОДА.....	472
Шакенов С.Т., Ергабылов А.Е. КРАТКИЙ ОБЗОР ИСТОРИИ ИЗУЧЕНИЯ ПАМЯТНИКОВ ЭПОХИ БРОНЗЫ В КАЛБА-НАРЫМСКОМ РЕГИОНЕ.....	484
Шотанова Г.А., Ужкенов Е.М., Джумагалиева К.В. ОБРАЗ ДЖАНГИР ХАНА В ПОЛИТИКЕ УПРАВЛЕНИЯ СТЕПЬЮ В ОТЕЧЕСТВЕННОЙ И ЗАРУБЕЖНОЙ ИСТОРИОГРАФИИ.....	495
Шилдебай С., Кабдушев Б., Жуматов Д. СОВЕТСКИЙ КАЗАХСТАН: ИЗ ИСТОРИИ ВВЕДЕНИЯ ДЕЛОПРОИЗВОДСТВА НА КАЗАХСКОМ ЯЗЫКЕ.....	507

CONTENTS

Abdukadyrov N.M., Akynova A.P. INSTITUTE OF BATYRS IN KAZAKH SOCIETY AND FUNCTIONS OF THE JANISSARIES MILITARY SYSTEM IN THE OTTOMAN EMPIRE (XV-XVIII centuries).....	5
Aldazhumanov K., Shildebay S², Assanova S. FROM THE HISTORY OF KAZAKHSTAN IN WARTIME (1941-1945).....	17
Ahmet A.K., Shotanova G.A., Kozybakova F.A. ETHNOGRAPH-ALYM SALYK BABAZHANOV.....	32
Absadyk A.A. KEIKI MERGEN: FOLK TRADITIONS AND WRITTEN SOURCES.....	44
Absadyk A.A., Issenov O.I. KEIKI BATYR: BLOODY EVENT ON ZHYLANSHYK- ZHALAULY.....	57
Apendiyev T.A. DEMOGRAPHIC PROCESSES IN QUANTITATIVE TERMS OF THE RURAL POPULATION IN KAZAKHSTAN IN 1945-1955.....	69
Baidaly R.Zh. KAZAKH REFUGEES IN THE REPUBLICS OF CENTRAL ASIA DURING THE HUNGER OF THE 1930S.....	78
Batyrkhan B.Sh., Zhuzbayeva U.D. HISTORICAL GEOGRAPHY OF THE ISLANDS OF THE MEDITERRANEAN SEA AND THE ATLANTIC OCEAN IN THE SOURCE «TAQWIM AL-BULDAN».....	91
Bissembayeva L.A. THE ZHETSU KAZAKHS IN THE CONTEXT OF A COMMODITY AND MONEY RELATIONSHIP (SECOND HALFOF19 TH CENTURY -EARLY 20 TH CENTURY).....	100
Borbassov S.M. THE PARADIGM OF AN INDEPENDENT STATE AND THE DIALECTICS OF ITSDEVELOPMENT.....	110
Yeskeyeva M.K. KAZAKH LANGUAGE IN THE HISTORICAL CLASSIFICATION OF THE TURKIC LANGUAGES.....	131
Zhumadil A.K., Uzhkenov E.M., Zhumadil M.T. THE STEPPE ELITE: ON THE TITULAR ORIGIN OF RULING TRIBES, DINASTIES AND RULERS.....	142
Zhugenbayeva G. HISTORICAL SOURCES ON THE STRUGGLE FOR THE NATIONAL IDENTITY OF THE KAZAKH PEOPLE.....	156
Junisbayev A., Aldazhumanov K., Shildebay S. CAVALRY UNITS OF KAZAKHSTAN DURING THE WAR (1941-1945): based on materials of the 81 st , 96 th and 105 th cavalry divisions.....	168
Iyembekova M.O. CURRENT LEVEL OF THE DEVELOPMENT AND PROBLEMS OF RELATIONS BETWEEN KAZAKHSTAN AND KYRGYZSTAN	191
Ilyassova Z.S. ACADEMICIAN B. KUMEKOV AND HIS CONTRIBUTION TO DOMESTIC RESOURCE STUDIES.....	206
Issenov O.I. FAMINE OF THE 1930s IN KAZAKHSTAN: THE MIGRATION OF KAZAKH FROM THE COUNTRY	218
Kabdushev B., Shildebay S. CHAIRMAN OF THE GOVERNMENT N. NURMAKOV AND THE PROBLEMS OF RESTORING THE LIVESTOCK FARMING.....	231
Kabyl A.A. FEATURES OF THE THEORY AND PRACTICE OF TEACHING THE NATIONAL LIBERATION MOVEMENT OF THE LATE 18 th – EARLY 20 th CENTURIES IN KAZAKHSTAN.....	248
Kaipbaeva A.T. MAKHAMBET UTEMISOV – A HISTORICAL FIGURE, NATIONAL LIBERATION FIGHTER.....	260
Kali A.N. CONTRIBUTION OF KAZAKHSTANIS TO ACHIEVING VICTORY UNDER THE MOTTO «EVERYTHING FOR THE FRONT, EVERYTHING FOR VICTORY!» (ON THE EXAMPLE OF ZHAMBYL REGION).....	274
Kali A.N. THE LEVEL OF LITERACY AND EDUCATION IN KAZAKHSTAN IN THE POST-WAR YEARS (1945-1955).....	287

Kozybayeva M.M. KAZAKH MIGRANTS IN THE TERRITORY OF WESTERN SIBERIA IN THE PERIOD OF EARLY 1930-ies FAMINE.....	304
Konkabayeva N.N. АЛАШ АРДАҚТЫСЫНЫҢ БІЛІМ БЕРУ ТУРАСЫНДАҒЫ ОЙЛАРЫ.....	313
Margulan D.A., Margulan A.S. OLZHABAI BATYR'S ROLE IN CONSERVATION KAZAKH STATEHOOD IN THE XVIII C.....	324
Mukhatova O.Kh. THOUGHTS OF THE ALASH LEADER ABOUT EDUCATION	334
NagimovSh.N., Berdyguzhin L.B., Zhumabayeva E., Moldasheva S.K. THE GLORIOUS PATH OF THE TEACHERS OF THE ATYRAU REGION:FROM LITERACY CLASSES TO SECONDARY SCHOOLS	345
Ospanov N. HISTORIOGRAPHY OF THE RELATIONSHIPS BETWEEN THE NOMADS OF THE GREAT STEPPE WITH THE ANCIENT AND MEDIEVAL KOREAN STATES	358
Ramazanova F.S., Kakenova Z.K. ON THE HISTORY OF NATIONAL-LANGUAGE CONSTRUCTION IN SOVIET KAZAKHSTAN: FIGHT FOR THE LATIN ALPHABET.....	368
Rustemov S.K., Orazov R.E. THE MUSLIM MOVEMENT AND THE KAZAKHS.....	385
Sadvokassova Z.T. ORTHODOX PREACHING AMONG KAZAKHS (second half of the XIX-early XX centuries).....	399
Satanov A.B. HISTORY OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF DISTANCE EDUCATION: PHENOMENOLOGICAL RESEARCH.....	411
Serubayeva A.T. ISSUES OF ETHNIC AND POLITICAL HISTORY OF EAST TURKESTAN IN THE RESEARCH BY SH. UALIKHANOV.....	431
Stamshalov E.I. ARALTYUBES REBELLION: HISTORY AND LESSONS.....	443
Tussupov A.R. POLITICAL ANTHROPOLOGY AND SPECIFICITY OF THE NOMADIC STATEHOOD OF THE ANCIENT TURKS.....	458
Uzhkenov E.M., Shotanova G.A. HISTORY OF SARAYCHIK AND AKTOBE IN THE MIRROR OF RUSSIAN HISTORIOGRAPHY OF THE PRE-REVOLUTIONARYPERIOD.....	472
Shakenov S.T., Yergabylov A.E. BRIEF OVERVIEW OF THE HISTORY OF STUDYING BRONZE AGE MONUMENTS IN THE KALBA-NARYM REGION.....	484
Shotanova G.A., Uzhkenov E.M., Dzhumagalieva K.V. THE IMAGE OF JANGIR KHAN IN GOVERNANCE POLICY TOWARDS THE STEPPE IN DOMESTIC AND FOREIGN HISTORIOGRAPHY.....	495
Shildebay S., Kabdushev B., Zhumatov D. SOVIET KAZAKHSTAN: FROM THE HISTORY OF THE INTRODUCTION OFFICE WORK IN KAZAKH LANGUAGE.....	507

EDU.E-HISTORY.KZ

электрондық ғылыми журналы 2020. 4(24)

Бас редактор:
Қабылдинов З.Е.

Компьютерде беттеген:
Зикирбаева В.С.

Жарияланған күні: 15.12.2020.
Пішімі 70х100/16. Баспа табағы 26,6.

Құрылтайшысы және баспагері:
Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитеті
Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты
ШЖҚ РМК

Редакция мен баспаның мекен-жайы:
050010, Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй
ҚР ҒЖБМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты
ШЖҚ РМКТел.: +7 (727) 261-67-19, +7 (727) 272-47-59

E-mail: edu.history@bk.ru.
Журнал сайты: <https://edu.e-history.kz>

Ш.Ш. Уәлиханов ат. ТжЭИ басылған:
050010 Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй